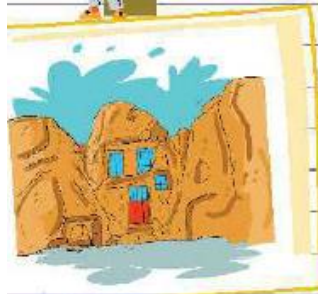

آموختنی‌ها

«نخستین روستاها چگونه به وجود آمده‌اند؟»

۱- مراحل تغییر زندگی انسان از دوری کرد آوری خوراک و شکار تا یکپارچگی و پیدایش روستاها

۲- اثرات کشف آتش بر زندگی انسان

۳- اثرات کشاورزی و اهلی کردن حیوانات بر زندگی انسان

بخوان و پیاموز

انسان‌های نخستین برای تهیه‌ی غذا و پوشاک و مسکن خودشان با مشکلات زیادی مواجه بوده‌اند. آن‌ها از صبح تا شب در جنگل‌ها در جست‌وجوی غذا بودند و از میوه‌ی درختان، ریشه و برگ گیاهان و تخم پرندگان تغذیه می‌کردند. آن‌ها در غارها زندگی می‌کردند تا از حمله‌ی حیوانات و سرما و گرما در امان باشند.

به تصویر مقابل نگاه کنید. نقاشی‌های قدیمی بر روی تصاویر روی دیواره‌ی غارهای قدیمی نشان‌دهنده‌ی اهمیت شکار کردن و غذا در زندگی مردم غارنشین است.

تفاوت انسان با سایر موجودات در داشتن عقل و شعور است که بتواند با استفاده‌ی از آن‌ها راه‌حل خود را پیدا کند و وسایل مورد نیاز خود را بسازد.

اولین ابزارهای ساخته شده برای شکار یا تهیه‌ی غذا از جنس سنگ بودند. انسان‌های اولیه از سنگ، شاخه‌های درختان و استخوان حیوانات برای کندن زمین و پیدا کردن ریشه‌ی گیاهان و سوراخ کردن پوست جانوران برای تهیه‌ی لباس استفاده می‌کردند.

ابزار سنگی (این اشیاء در موزه‌ی ملی موجود است.)

آن‌ها با بستن قطعه چوبی به یک سنگ لبه تیز، تبر درست کردند و با بستن یک سنگ نوک تیز به یک قطعه چوب، نیزه ساختند تا بتوانند بهتر و راحت‌تر حیوانات را شکار و پس از خوردن گوشت شکار از پوست آن لباس، از شاخ آن نیزه و از استخوان‌های آن ابزار و سوزن درست می‌کردند.

سوزن

تبر

نیزه

انسان‌های نخستین متوجه آتشی که در اثر رعد و برق به‌وجود می‌آمد، شدند و به مرور زمان آموختند که از برخورد و به هم زدن بعضی سنگ‌ها می‌توانند آتش درست کنند و این کشف بزرگ تغییرات زیادی در زندگی انسان‌ها به‌وجود آورد.

انسان‌ها دیدند که وقتی دانه‌ای روی زمین می‌افتد، پس از مدتی سبزی می‌شود و رشد می‌کند. در نتیجه به فکر کشاورزی افتادند و شروع به کاشتن گندم و جو کردند. همچنین آن‌ها شروع به اهلی کردن حیواناتی مانند گوسفند، بز، گاو، سگ، اسب و بعضی پرندگان کردند. انسان‌ها با رواج کشاورزی، دیگر مجبور نبودند برای شکار به جنگل بروند و بعد از مدتی متوجه شدند برای گسترش زمین‌های کشاورزی‌شان نیاز به آبیاری و خاک مناسب دارند در نتیجه تصمیم گرفتند جهت استفاده از آب، در کنار رودها و چشمه‌ها ساکن شوند.

یکجانشینی و پیدایش روستاها

انسان‌ها می‌دانستند که آنچه در زمین کاشته‌اند نیاز به مراقبت و رسیدگی دارد و انجام دادن کارهای مزرعه به‌تنهایی امکان‌پذیر نبود در نتیجه مجبور شدند خانه‌هایشان را در کنار یکدیگر بسازند و علاوه بر کار کشاورزی به یکدیگر کمک کنند. آن‌ها برای کشاورزی و آرد کردن گندم و جو ابزارهایی از سنگ ساختند.

تمرین

موارد مرتبط را به یکدیگر وصل کنید.

۱

فرار هم کردن غذا

آتش

پوست حیوانات

کشف آن زندگی انسان را تغییر داد.

یکی از بزرگ‌ترین مشکلات انسان‌ها بود.

از آن برای خود لباس تهیه می‌کردند.

۲ درستی و نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

الف: در گذشته انسان‌ها برای در امان ماندن از حمله‌ی حیوانات به غار پناه می‌بردند.

ب: اولین ابزارهای انسان‌ها چوبی بود.

پ: انسان‌های اولیه خانه‌های خود را در کنار جنگل‌ها ساختند.

ت: انسان‌های نخستین برای تأمین غذایشان شکار می‌کردند.

۳ جاهای خالی را با کلمات مناسب کامل کنید.

الف: نقاشی روی دیوارها نشان‌دهنده‌ی اهمیت **شکار کردن** و **غذا** در زندگی مردم بوده است.

ب: انسان‌ها برای کشاورزی و آرد کردن گندم ابزارهایی از جنس **سنگ** ساختند.

پ: انسان‌ها با دیدن **رعد و برق** به وجود آتش پی بردند.

نان (۴) ✘

تخم پرندهگان (۳)

ریشه و برگ (۲)

(۱) میوه‌ی درختان

با انتخاب گزینه‌ی مناسب به پرسش‌های داده شده پاسخ دهید.

۴

الف: کدام یک از اولین غذاهای انسان‌ها نبوده است؟

پ: با شروع چه کاری انسان‌ها یکجانشین شدند؟

ساختن ابزار (۳)

کشف آتش (۳)

دامداری (۲)

(۱) ✘ کشاورزی

پ: انسان‌های نخستین ابزارهایشان را از چه وسایلی می‌ساختند؟

همه‌ی موارد (۲) ✘

استخوان حیوانات (۳)

شاخه‌های درختان (۲)

(۱) سنگ

انسان‌ها چه حیواناتی را اهلی کردند؟

۵

بز و گاو و گوسفند و سگ و اسب و برخی پرندگان را.

چه عاملی باعث شده است که انسان نسبت به جانوران دیگر پیشرفت داشته باشد؟

۶

قدرت تفکر و عقل و شعور

با توجه به این‌که در گذشته هیچ نوشته و کتابی نبوده است، دانشمندان چگونه با نحوه‌ی زندگی غارنشینان آشنا شده‌اند؟

۷

از طریق نقاشی‌های روی دیواره‌ی غارها

چگونه انسان‌ها کشاورزی آموختند؟

۸

وقتی دیدند که دانه‌ای که روی زمین می‌افتد بعد از مدتی سبز می‌شوند و رشد میکنند به فکر کشاورزی افتادند.

آموختنی‌ها «نخستین شهرها چگونه به وجود آمدند؟»

- ۱ داد و ستد
- ۲ مبادله کالا به کالا
- ۳ ویژگی‌های تمدن

بخوان و بیاموز

همان‌طور که می‌دانید کشاورزی تغییر بزرگی در زندگی انسان‌ها به وجود آورد. با شروع کار کشاورزی انسان‌ها کم‌کم یکجانشینی را آغاز کردند و به این ترتیب اولین روستاها به وجود آمد.

با رواج کشاورزی، انسان‌ها می‌توانستند مواد غذایی کافی تولید کنند و حتی اضافی آن را ذخیره نمایند. بنابراین دیگر نیازی نبود که همه‌ی مردم کشاورزی کنند پس عده‌ای از مردم بر اساس نیازهایی که وجود داشت به کارهای دیگری مانند ساختن ابزارهای کشاورزی و قایق و نیز خرید و فروش مشغول شدند. در نتیجه کارها بین مردم تقسیم شد و هر کسی به شغلی روی آورد. انسان‌ها برای تهیه‌ی نیازهای زندگی خودشان مجبور به داد و ستد بودند. در آن زمان داد و ستد به صورت مبادله‌ی کالا با کالا انجام می‌شد برای مثال اگر کشاورزی بیشتر از احتیاج خانواده‌اش گندم و یا جو داشت، مقداری از آن را ذخیره می‌کرد و به کسی که ابزار کشاورزی یا ظروف سفالی می‌ساخت می‌داد و وسیله‌ی مورد نیازش را می‌گرفت؛ اما این روش داد و ستد مشکلات خاص خودش را داشت؛ چرا که ممکن بود کالای داده شده مورد نیاز طرف مقابل نباشد؛ بنابراین معامله صورت نمی‌گرفت. آیا می‌توانید بگویید برای حل این مشکل چه وسایلی اختراع شد؟

با گذشت زمان جمعیت بعضی از روستاهایی که کنار رودها به وجود آمده بودند، بیش‌تر شد و اقوام گوناگون در آنجا ساکن شده و این روستاها به شهر تبدیل شدند. اولین شهرهای جهان در کنار رودهای پر آب ساخته شد که نه تنها از نظر خاک حاصلخیز بودند بلکه از نظر رفت‌وآمد و حمل‌ونقل نیز در موقعیت خوبی قرار گرفته بودند.

با گذشت زمان به جمعیت روستاها اضافه شد و به شهر تبدیل شدند. پس می‌توانیم بگوییم اولین شهرها در کنار رودخانه‌ها ساخته شدند که از نظر خاک حاصلخیز بودند و از نظر رفت‌وآمد و حمل‌ونقل نیز در موقعیت خوبی قرار گرفته بودند.

پیدایش تمدن‌ها

با پیدایش شهرهای بزرگ به تدریج تمدن‌های بزرگ به وجود آمد. به شهرنشینی و همکاری مردم با یکدیگر در امور زندگی و فراهم ساختن وسایل پیشرفت و آسایش بیشتر در سایه‌ی نظم اجتماعی تمدن می‌گویند. ویژگی‌های تمدن عبارتند از: خط، حکومت و فرمانروا، دادوستد، عقاید مذهبی، قانون و مقررات، تقسیم کار و مهارت، آثار هنری. هر جامعه‌ای که شامل ویژگی‌هایی باشد، دارای تمدن است. این ویژگی‌ها عبارتند از:

برخی از فرمانروایان به سرزمین‌های دیگر حمله کرده و آن را تصرف می‌کردند تا قلمرو حکومت‌شان را وسیع‌تر کنند. تمدن‌های باستانی بسیاری در ایران پدید آمده بود: از جمله تمدن ایلام و شهر سوخته و ...

همزمان با پیدایش این تمدن‌ها در ایران، در سرزمین بین‌النهرین (یعنی سرزمینی بین دو رود دجله و فرات) نیز تمدن‌هایی پدید آمد.

با گسترش شهرها و پیدایش تمدن‌ها نیز به اداره‌ی این سرزمین‌ها احساس می‌شد؛ از این رو فرمانروایانی اداره‌ی این سرزمین‌ها را به عهده گرفتند.

فرمانروایان برای اداره‌ی شهر و روستاهای اطراف آن و برقراری نظم نیاز به قانون داشتند؛ بنابراین قوانینی را وضع کردند. این قوانین و مقررات باید در جایی ثبت می‌شد تا از خاطر نرود و همه‌ی افراد به آن احترام بگذارند. از طرفی رونق داد و ستد و نیاز به نوشتن قراردادها و نگه داشتن اطلاعات مانند اطلاعات مالیاتی زمینه را برای اختراع خط فراهم کرد. اختراع خط در پیدایش تمدن‌ها و دوام و ادامه‌ی آن‌ها نقش بسیار مهمی داشته است.

برخی از فرمانروایان به سرزمین‌های دیگر حمله کرده و آن‌ها را تصرف می‌کردند تا قلمرو حکومتشان را وسیع‌تر کنند.

تمدن ایلام

در کشور ما تمدن‌های بسیاری به وجود آمده بود. یکی از نیرومندترین تمدن‌ها، تمدن ایلام بوده است.

تمدن ایلام حدود چهار تا پنج هزار سال پیش در ناحیه‌ای که امروز خوزستان نامیده می‌شود، پدید آمد. شهر شوش که توسط یکی از پادشاهان ایلام به عنوان پایتخت انتخاب شده بود، شهری بزرگ و آباد شامل بازارهای بزرگ و مزارع وسیع در اطراف آن بود.

مردم ایلام به کشاورزی و دامداری مشغول بودند. در این دوره صنعت فلزکاری، تجاری، سفالگری و مجسمه‌سازی پیشرفت داشته است و مردم به کار تجارت مشغول بودند. از لوح‌های گلی به جای مانده می‌توان فهمید که ایلامیان خطی تصویری موسوم به ایلامی آغازین را به وجود آوردند. این خط به مرور به خطی ساده‌تر با حدود ۳۰۰ علامت به نام خط میخی تبدیل شد.

آثار سفالی باقی مانده از ایلامی‌ها دارای نقش و نگارهای چندرنگ و تکرنگ با طرح‌های هندسی و نقوش جانوری هستند. در تمدن‌های گذشته پرستشگاه‌ها (معابد) از اهمیت بسیاری برخوردار بودند. شاخص‌ترین اثر معماری به جا مانده ایلامی معبد یا زیگورات چغازنبیل است که به صورت برج پنج طبقه ساخته شده است. ایلامی‌ها همواره در حال جنگ با همسایگان خود بودند آشوری‌ها که قومی جنگجو بودند به سرزمین‌های آن‌ها حمله می‌کردند.

بیشتر بدانیم

چغازنبیل بزرگ‌ترین بنای خشتی جهان و کهن‌ترین بنای ایرانی محسوب می‌شود این معبد در نزدیکی شهر شوش واقع شده است.

زیگورات چغازنبیل از سوی یونسکو به عنوان میراث فرهنگی جهانی به ثبت رسیده است.

نکته

تمرین

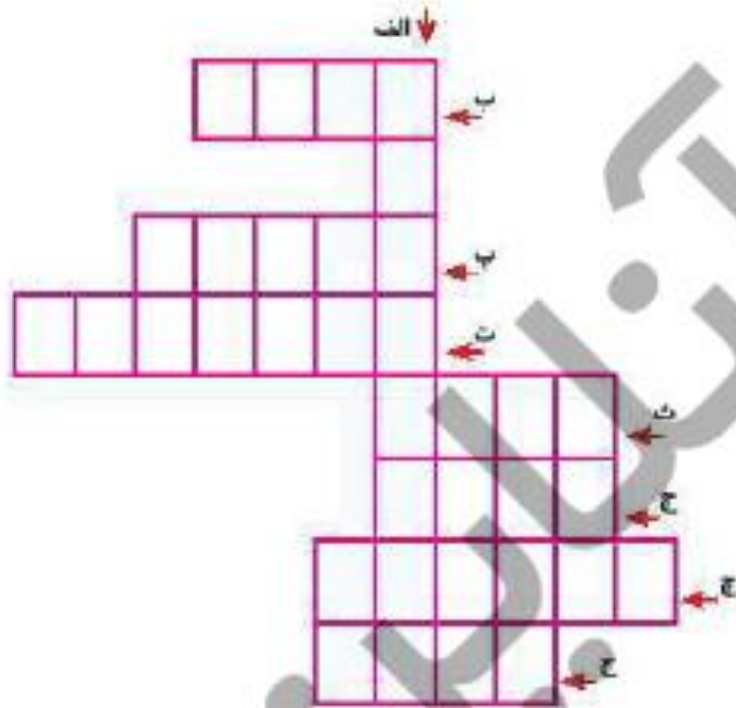

۱ موارد مرتبط را به یکدیگر وصل کنید.

تصویری و میخی	در گذشته اداره سرزمین‌ها را به عهده داشت.
فرمانروا	خط نوشتاری ایلامی
تقسیم کار	با پیدایش شهرهای بزرگ به وجود آمد.
تمدن	از ویژگی‌های تمدن است.

۲ درستی و نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

- الف: دادوستد در زمان‌های گذشته با پول انجام می‌شد.
- ب: انسان‌ها شهرهای خود را در کنار جنگل‌ها ساختند.
- پ: با افزایش جمعیت، روستاها به شهرها تبدیل شدند.

الف: نام پرستش‌گاه مشهور ایلامی‌ها **چغازنبیل**

ب: تمدن ایلام حدود **چهار** هزار سال پیش به وجود آمد.

پ: این قوم همیشه با ایلامی‌ها در جنگ بودند. **آشوری**

ت: نام دیگر نیایش‌گاه‌ها (مقابد) **پرستش‌گاه**

ث: باب‌به وجود آمدن شهرهای بزرگ **تمدن** به وجود آمد.

ج: یکی از ویژگی‌های تمدن است. **مذهب**

ح: برای برقراری نظم در تمدن‌ها **قوانین** وضع شد.

ز: سرزمین بین‌النهرین در کنار این رود است. **دجله**

با انتخاب گزینه‌ی مناسب به پرسش‌های داده شده پاسخ دهید.

۴

الف: خط تصویری چگونه خطی است؟

۱) برای نوشتن هر چند شکل آن را می‌کشیدند. ❌

۲) عکس نوشته را می‌گرفتند.

۳) عکس مکان را می‌کشیدند.

۴) تصویر شخص را نمایش می‌دادند.

ب: تمدن ایلام در کنار کدام رود پدید آمد؟

۱) دجله

۲) فرات

۳) کارون ❌

۴) نیل

پ: کدام یک از موارد زیر از ویژگی‌های تمدن نیست؟

۱) هنر

۲) مذهب

۳) خط

۴) زبان ❌

۵ بعد از پیدایش تمدن ایلام مردم به چه شغل‌هایی غیر از کشاورزی روی آوردند؟

سفالگری - تجارت - فلزکاری - مجسمه سازی - دامپروری

۶ ویژگی‌های تمدن را نام ببرید.

خط - آثار هنری - مهارت و تقسیم کار - داد و ستد - عقاید مذهبی - حکومت و

فرمانروایی - قوانین و مقررات

۷ دادوستد در گذشته به چه صورت انجام می‌شد؟

مبادله ی کالا به کالا

۸ تمدن‌های بزرگ چگونه به وجود آمدند؟

با پیدایش شهرهای بزرگ، به تدریج تمدن‌ها به وجود آمدند. به شهرنشینی و

همکاری مردم با یکدیگر در امور زندگی و فراهم ساختن وسایل پیشرفت و

آسایش در سایه نظم اجتماعی، تمدن می‌گویند.

۹ چه عواملی زمینه را برای اختراع خط فراهم کرد؟

رواج داد و ستد و نیاز به نوشتن قرار دادها و ثبت اطلاعات و نوشتن قوانین و

مقررات.